

- volt, hogy „német tanácsadókat (das Judenkommando)” bíznak meg azzal, hogy e feladatot megoldásában a magyar hatóságoknak segítsenek. *Der Kastner-Bericht*, 61. o.
46. Ez Veesenmayer perében derült ki. Lásd a minisztériumok perét (IV. törvénytörvény, XI. eset), július 22-i tanúvallomás, gépirat 13 243. o.
47. Winkelmann vallomása a Veesenmayerral foglalkozó minisztériumok perében, 1948. október 18., gépirat 26 172–26 173. o.
48. C. A. Macartney, 2:238–239. o. Lásd továbbá Ernst Kienast 1947. augusztus 14-i kijelentését (NG-2528).
49. Veesenmayer 1948. július 22-i vallomása, gépirat 13260. o.
50. Lévai, *Fekete könyv*, i. m., 128. o.
51. Az Endre–Baky–Jaross-per. Szerk.: Karsai László és Molnár Judit. Cserépfalvi, Bp., 1994, 105. o.
52. Ránki, i. m., 175. o.
53. Fenyő, i. m., 76. o.
54. *RLB*, 199. dok.
55. Lásd még Fenyő, i. m., 209. o.
56. C. A. Macartney, 2:283. o. Baky, Endre és Jaross ügyében hozott ítéletében a Népbíróság arra a végkövetkeztetésre jutott, hogy Horthy hozzájárult a zsidók deportálásához, de kiemelte, hogy Endre ténykedése e téren független volt Horthy hozzájárulásától. *Budapesti Népbíróság*, Nb.X.4419/1945, ítélet, 32. o. Belügyminisztérium, Bp.
57. Magát Perényit Kahan–Frankl Samu és Reiner Imre budapesti ortodox vezetőik tájékoztatták a Zsidó Tanács részéről. Munkácsi: *Hogyan történt? Adatok és okmányok a magyar zsidóság tragédiájához*. Renaissance, Bp., 1947, 142. o.
58. *Uo.* Ravasz püspök ugyanezt a tanúvallomást ismételte meg a háborús bűnösök budapesti tárgyalásán. E szerint Horthy azt is megemlítette, a munkások családját is kiküldik, hogy együtt lehessenek, és „családjukat ne a nemzet tartsa el, amikor ők [a munkások] ott kinn keresnek”. *EBŰ*, 343. o. Lásd még *Pro Memoria* c., 1944–45 fordulóján született kéziratát, mely a szerző tulajdonában van. Ellenében azzal, amikor Horthy „több százezer munkásról” beszél, Kállay arról szólva, hogy más, német befolyás alatt álló országok, köztük Franciaország és Olaszország, milyen készségesen nyújtanak százezerszámra munkásokat a Harmadik Birodalomnak, azt állította, hogy mielőtt 1942. március 9-én elfogadta a miniszterelnökséget, Magyarország „csak 24 000 munkást engedett ki”. Ezek Kállay szerint önkéntesek voltak, akik magas bérért dolgoztak külföldön. Azt állítja, hogy miniszterelnöksége alatt „senki sem ment ki” – de bizonyítékot nem hoz fel. Kállay, i. m., 114. o.
59. C. A. Macartney, 2:283. o.
60. Lévai, *Eichmann in Hungary*, i. m., 119. o.
61. Lásd e dokumentum Lévai által adott értékelését. *Fehér könyv. Külföldi akciók zsidók megmentésére*. Officina, Bp., 1946, 54–55. o.
62. *HŰS*, 3:200–201. o. Lásd még a hevenes évek végén Török Sándorral készített interjút. Szentes Sándor: *Befejezetlen múlt*. A szerző kiadása. Bp., 1986, 189–217. o.
63. C. A. Macartney, 2:239. o.
64. *Uo.*, 280. o.